

Je pozoruhodné, jakou roli hraje obraz beránka v Bibli. Setkáváme se s ním již na prvních stránkách ve vyprávěních o oběti pastevce Ábela (Gn 4,1-16) a stává se také středem nebe a země v poslední knize Písma svatého. Podle Zjevení pouze Beránek může zlomit pečeť dějin (Zj 5,1-14). Beránkovi, který vypadá jako zabítý a který přesto žije, náleží hold všeho tvorstva na nebi i na zemi. Beránek, jenž se bez hlesnutí nechal zabít, je vzorem mírnosti, o kterém je řečeno: *Blahoslavení tiší, neboť oni dostanou zemi za dědictví* (Mt 5,5). Svou smrtelnou ranou nám říká, že na konci nebudou vítězi ti, kdo zabíjejí; světu dávají život spíš ti, kdo se obětují. Obět toho, jenž se stal Beránkem, který byl zabit, drží nebe a zemi pohromadě. V této oběti je pravé vítězství. Z ní vychází život, který dějinám všech hrůz dává smysl a na konci je proměňuje ve zpěv radosti. V této souvislosti radosti máme před sebou i jiný biblický obraz, snad nejtajemnější příběh Bible. Je zde také jeden beránek, který vždy vyvolával protest čtenářů, ale právě tím se stal ostnem a motivem hlubšího tázání po Bohu a jeho tajemství. Mám na mysli příběh o obětování Izáka. Teprve ve strašném okamžiku, kdy chce Abrahám proti Izákoví pozvednout nůž, se ukazuje, že Bůh mluvil správně, když zde byla předem dána odpověď na otázku ohledně oběti: *Bůh se postará...* (Gn 22,8). V houští totiž uvízl beran, který je obětován místo Izáka. Židovská tradice vypráví (uvádí ji E. Wiesel v knize *Adam oder Geheimnis des Anfangs*), že Bůh v okamžiku, kdy Izák vykřikl hrůzou, roztrhl nebe a tam chlapec uviděl jinak neviditelné obrysy nebe a chóry andělů. S tímto je zajímavá i další souvislost s Izákovým jménem: v kořenu slova Izák je poselství smát se. Skutečně: neměl důvod ke smíchu, když po strašlivém napětí smrtelného strachu se jako řešení celé záhady objevil chycený beran? Neměl se smát, když strašlivé a smutné drama výstupu a stoupaní vzalo náhle tak nečekaný a po hrozivém začátku skoro komický, ale právě proto osvobozující a spasný konec? Co nám to říká? V tomto okamžiku se ukázalo, že dějiny nejsou tragédií, neodvratnou truchlou svářících se mocností, nýbrž *divina comedia*: Ten, kdo pohlédl až na pokraj života a smrti, se mohl smát.

Církevní otcové to ve svých výkladech potvrzují a říkají: Izák viděl berana, což znamená, že viděl znamení *přícházejícího*, tedy *Toho*, jenž se stal *Beránkem*. Pohled na berana byl pohledem do otevřeného nebe. V něm totiž uviděl Boha, který se o člověka postará a který zde stojí jako skutečná opora a světlo na prahu života a smrti.

Ježíš je Izák, který jako zmrtvýchvstalý sestupuje z hory smrti, se smíchem radosti v tváři. Všechna slova Zmrtvýchvstalého nesou v sobě toto veselí – smích spasení. K barokní liturgii kdysi patřil tzv. *risus paschalis*, velikonoční smích. Velikonoční kázání muselo obsahovat nějaký směšný příběh, takže kostelem se rozléhal veselý smích. To se mohlo zdát jistě jako poněkud povrchní forma křesťanské radosti. Ale není to stejně něco velice krásného a příhodného, že se smích stal takto i liturgickým symbolem a tak podstatně patří ke křesťanství?

Nebeská vize Zjevení říká to, co vidíme o Velikonocích skrze víru: zabítý Beránek žije! Protože žije, ustávají naše slzy a mění se ve smích (Zj 5,4n). Pohled na Beránka je náš pohled na otevřené nebe.

Josef Ratzinger – *Hledět na probodeného*

Prameny, odkazy

Francis J. Moloney – Evangelium podle Jana – Sacra pagina;
Průvodce životem – Jan – Luxpress; Misál na každý den liturgického roku;
Angelo Scarano – www.pastorace.cz

Vydává Pastorační středisko brněnské diecéze jako součást diecézního biblického programu Vezmi a čti. Ke stažení na www.vezmiacti.cz.

biblický program brněnské diecéze 2010 - 2013

www.vezmiacti.cz

2. neděle v mezidobí – cyklus A

16. ledna 2011

²⁹Na druhý den Jan viděl Ježíše, jak jde k němu, a řekl: „Hle, beránek Boží, který snímá hříchy světa! ³⁰To je ten, o kterém jsem řekl: ‚Po mně přijde ten, který má větší důstojnost, neboť byl dříve než já.‘ ³¹Ani já jsem ho neznal, ale proto jsem přišel křtít vodou, aby byl zjeven izraelskému národu.“ ³²A Jan vydal svědectví: „Viděl jsem, jak Duch sestoupil jako holubice z nebe a zůstal na něm.“ ³³Ani já jsem ho neznal, ale ten, který mě poslal křtít vodou, mi řekl: ‚Na koho uvidíš sestupovat Ducha a zůstat na něm, to je ten, který křtí Duchem svatým.‘ ³⁴A já jsem to viděl a dosvědčuji: To je Syn Boží.“

Jan 1,29–34

Úvod k meditaci

Jan Křtitel se nevydává za Spasitele a ni za Mesiáše. Zřetelně vidí svůj jediný úkol – ukazovat na Ježíše jako na Beránka Božího, který snímá hříchy světa. Kéž je i v nás vždy touha po takové pravdivosti a skromnosti, jako je to vidět na Janovi. Mohu si připomenout jednu až tři konkrétní situace, kdy jsem nejednal pravdivě nebo s pokorou. Nyní v klidu a ve světle tohoto evangelia mohu přemýšlet, jak by se dalo jednat příště v podobných situacích lépe.

Výklad biblického textu

Kontext: Dominuje postava Jana Křtitele, který nepřestává vydávat svědectví o Ježíšovi, čímž naplňuje slib z *Prologu* (verše 1-18). Jedinou další postavou, která je v tomto příběhu poněkud zastřené přítomna, je právě Ježíš, který *jde* k Janu Křtiteli. Jan Křtitel navazuje na informace z *Prologu*, když mluví o Ježíšovi jako o tom, který *byl dříve* (v. 30; srov. vv. 1.15), jako o Beránku Božím, který snímá hříchy světa (v. 29), jako o tom, na něhož – jako naplnění Božího příslibu (v. 33a) – sestoupil Duch (v. 32), jako o tom, který křtil Duchem Svatým (v. 33b): jako o Synu Božím (v. 34). Jan se takto nepřímou dotýká Ježíšova křtu v Jordánu a Ducha, který sestoupil jako holubice z nebe a zůstal na Ježíšovi. (v. 32; srov. Iz 11,2; Mk 1,10; Mt 3,16; Lk3,22). Janovská představa Ducha se bude v průběhu evangelia dále rozvíjet.

²⁹ **a řekl: Hle, beránek Boží, který snímá hříchy světa!:** Každé ráno a večer se v chrámu obětoval beránek za hříchy lidu (Ex 29,38-42). Izaiáš ve verši 53,7 prorokoval, že Mesiáš, Boží služebník, bude veden na porážku jako beránek: *Byl trápen a pokořil se, ústa neotevřel; jako beránek vedený na porážku, jako ovce před strážáči zůstal němý, ústa neotevřel.* Jako pokuta za hřích musel být dán život, zástupný život v zabítí beránka. Ježíš – Beránek, který snímá

Týden
s Božím
slovem

1. čtení:

Iz 49,3.5-6

2. čtení:

1 Kor 1,1-3

Evangelium:
Jan 1,29-34

Srovnání:

Iz 53,6-7

Sk 8,32

Zj 5,12

Mt 3,16-17

Mk 1,10-11

L 3,22

Iz 11,2

hříchy světa – naplňuje tento symbol pravým obsahem a je pochopitelný jen z pohledu lásky až do krajnosti. V síle této Boží lásky jsou nám odpuštěny hříchy (1 Kor 5,7). Slova *hříchy celého světa* znamenají hříchy každého člověka, každého jednotlivce.

Výraz *Beránek Boží* znamená od Boha vyhlédnutý a určený beránek. Formulace *kteřý snímá hříchy světa* charakterizuje Ježíše jako toho, který zbavuje od hříchu všechny lidi bez rozdílu náboženství, národnosti a rasy.

³⁰To je ten, o kterém jsem řekl: Po mně přijde ten, který má větší důstojnost, neboť byl dříve než já.: Ačkoli byl Jan Křtitel věhlasným kazatelem a přitahoval k sobě velké zástupy, byl spokojen s tím, že Ježíš zaujme vyšší místo. To je pravá pokora – základ velikosti v kázání, vyučování, či jakémkoli jiném díle, které konáme pro Krista. Spokojím-li se s konáním toho, co mi Bůh svěřil, a přenechám slávu za to Ježíši, může skrze mne Bůh konat velké věci.

³¹Ani já jsem ho neznal, ale proto jsem přišel křtít vodou, aby byl zjeven izraelskému národu: Když Jan křtil Ježíše, prohlásil o něm, že je Mesiáš. Bůh dal Janovi znamení, aby mu ukázal, že Ježíš je skutečně poslaný od něho. (1,33-34). Jan a Ježíš byli vzdálenými příbuznými, Jan tedy věděl, kdo Ježíš je. Ježíšův křest je popsán u Mt 3,13-17, Mk 1,9-11 a u Lk 3,21-22.

³³to je ten, který křtí Duchem Svatým. ³⁴A já jsem to viděl a dosvědčuji: To je Syn Boží.: Ve shodě se synoptiky (Mt, Mk a Lk) i Jan chápe *sestoupení a spočinutí Ducha* jako znamení, že Ježíš je Mesiášem a Božím Služebníkem. V Iz 11,2 se píše, že Duch sestoupí na ratolest z Jesseova kořene (tj. na krále z Davidova rodu), a v Iz 42,1 Hospodin vkládá Ducha na svého Služebníka (jak jsme viděli, v našem evangelním úryvku je přítomné izaiášovské téma *Služebník – Beránek*). Titul *Syn Boží* v ústech Jana Křtitele označuje sice spíše *Mesiáše* (podle mesiánského Ž 2,7), nicméně v kontextu celého evangelia vyjadřuje Ježíšovo *božské synovství*.

K tématu

Je dosti zajímavé, že Jan Křtitel jako posel přicházejícího Mesiáše vlastně vyvíjí překvapivě málo úsilí, aby se s ním nějak osobně setkal. Dnešní evangelní perikopa to dokonce říká víceméně nepokrytě: „Na druhý den Jan viděl Ježíše, jak jde k němu.“ Ježíš ho tedy sám vyhledá, ale Jan ani v ten okamžik neudělá jediný krok!

Ukazuje se, že být Božím prorokem znamená přenechat Bohu samému daleko více iniciativy, než bychom ve své horlivosti považovali za přiměřené. S troškou nadsázky lze dokonce říct, že Boží posel musí především znát své místo, být stálý a spolehlivý. Pak už si Bůh najde ten nejvhodnější způsob, jak jeho službu začlenit do plánů své prozřetelnosti.

Evangelium nás tedy vede nejdříve k spolehlivému ukotvení své víry a zapuštění jejích kořenů do hloubky našeho přebývání s Kristem. Otázka jak a kde o něm podávat svědectví má přijít na pořad dne až mnohem později – rozhodně až poté, kdy naše víra trvale získá pevnou půdu pod nohama. Teprve pak vstoupí Ježíš do našeho svědectví přede všemi, které Duch přivede do naší blízkosti.

Další texty v týdnu

Po: Žid 5,1-10; Mk 2,18-22

Út: Sk 1,12-14; Lk 1,39-47

St: Žid 7,1-3.15-17; Mk 3, 1-6

Čt: Žid 7,25-8,6; Mk 3,7-12

Pá: Žid 8,6-13; Mk 3,13-19

So: Žid 9,2-3.11-14; Mk 3,20-21

Jeden z oněch učedníků Jana Křtitele, který zaslechl pozdrav „*Hle, Beránek Boží, který snímá hříchy světa*“ a připojil se k Ježíšovi, byl právě tím, kdo následně tyto věci sepsal pro církve – Jan Evangelista. Sám sebe sice nejmenuje, ale z mnoha momentů a poukazů je možné ho rozpoznat. Také dnešní krátký úryvek evangelia má nádech osobní vzpomínky, kterou si autor žárlivě střežil ukrytou ve svém srdci. I po mnoha uplynulých letech si ještě vzpomíná na přesnou dobu, kdy se poprvé setkal s Ježíšem na břehu řeky Jordánu: „*Bylo kolem čtyř hodin odpoledne*“ (Jan 1,39). Dva učedníci se bázně pustili za Ježíšem, který, jakmile je uslyšel, tak se otočil a zeptal se jich: „*Co byste chtěli?*“ (Jan 1,38). Oni byli velmi překvapeni a otázkou poněkud zaskočení, jak tomu v podobných případech obvykle bývá, a tak reagují alespoň otázkou, která je jako první napadá: „*Kde bydlíš?*“ (Jan 1,38).

Slova, kterými byl Ježíš prvně představen jako *Beránek Boží*, se otiskla do evangelistovy mysli tak, že pak v nahlížení na Ježíše tímto způsobem a označováním ho tímto titulem pokračoval. *Beránek Boží* se mu stalo jedním z nejmilejších oslovení Mistra, jímž se snažil proniknout hlouběji k Ježíšově osobnosti a jeho dílu.

Existuje poměrně značná část evangelia pojednávající se s tímto Pánovým titulem, a bude naším úkolem jej rozebrat, abychom jej lépe pochopili a mohli z něj mít užitek. Jestliže se nám to podaří, tak se dnes vrátíme domů s živým úryvkem evangelia v srdci.

Co nám vlastně o Ježíšovi sděluje jeho titul *Beránek Boží*? Starý zákon zná dva obrazy *beránka*: jeden skutečný a druhý metaforický. Skutečným beránkem je ten, který byl při nočním odchodu z Egypta z Božího příkazu zabit a obětován a jehož krev vy-

svobodila lid z otroctví a nechala ho kráčet ke svobodě v zaslíbené zemi. Následně se tato událost začala každoročně připomínat o Velikonocích, kdy Izraelité, rodina vedle rodiny, zabijeli beránka a potom ho v průběhu noci společně jedli na památku vysvobození z egyptského otroctví.

Metaforické neboli figurativní znázornění beránka je spojeno s Izaiášovým popisem *beránka vedeného na porážku, který neotevřel svá ústa*, o němž hovořil prorok v souvislosti se zvěstí o Hospodinovu Služebníkovy, jenž má spasit Izrael a také všechny ostatní národy. V Izaiášových slovech se však oproti předchozímu chápání odráží také jedno nové, čím je beránek charakterizován a co značně rozšiřuje jeho poslání a dává mu nový rozměr: *Byl proboden pro naše nepravosti, rozdrcen pro naše zločiny, tížily ho tresty pro naši spásu, jeho rány nás uzdravily* (Iz 53,5). Nejde tedy už jen o beránka, který vykoupí jediný národ ze sociálního a politického otroctví jiného národa, a tak ho vysvobodí z útlatu, ale o beránka, jenž vysvobodí všechny národy ze záhuby tím, že na sebe vezme všechny jejich hříchy.

Eucharistie, kterou nyní slavíme, zpřítomňuje mezi námi beránka-osvoboditele z knihy Exodus, beránka vykupitele *probodeného pro naše hříchy* z Izaiášova proctví, Beránka, na kterého jednoho dne Jan Křtitel ukázal okolostojícím, Beránka na kříži a Beránka na trůně, který nás očekává. To všechno zpřítomňuje a oživuje pro nás. Právě proto pozdravíme i dnes Ježíše slovy, s nimiž se kolem čtvrté hodiny odpolední před mnoha staletími obrátil na přítomné Jan Křtitel a představil světu Beránka: *Hle, Beránek Boží, který snímá hříchy světa*.